

צב גיוס

6

יהודה שוחט

אם מישהו בהוליווד יקרא את הכתבה הזו, היא עוד תהפוך לסרט ילדים שובר קופות. צב ים נתקל ברשת דייגים, מאבד את גפיו וחיוו נמצאים בסכנה. שלומי גז, סטודנט לעיצוב תעשייתי, מחליט להציל אותו ובונה עבורו פרוטזה מיוחדת שעוזרת לו לנשום. וכן, גם האנשים הכי ציניים בעולם יתקשו להישאר אדישים למראה הצב "חופש" שוחה. סיפור קטן עם הרבה אמונה

לחופש נולד

מה קורה כשצב ים מאבד את גפיו ונמצא בסכנת חיים? אתם יכולים להגיד שיש מיליוני מקרים כאלה בטבע ולמי אכפת. אבל קשה לא להתרגש כשרואים איך כל כך הרבה אנשים נרתמים להציל את הצב "חופש", כולל סטודנט לעיצוב תעשייתי שבונה לו פרוטזה מיוחדת. וקשה גם לא לחשוב, איך סיפור קטן כזה מלמד אותנו שהעולם יכול להיות מקום הרבה יותר טוב

יהודה שוחט

בלהיט ההולווידי "סיפורו של הולפין", בכיכובו של מורגן פרימן, נתפסת דולפינה צעירה במלכודת סרטנים שפוצעת בחומרה את הזנב שלה. היא ניצלת ומועברת לבית חולים ימי, שם נאבקים על חייה. אם היא תאבד את הזנב, ייתכן מאוד שהיא לא תשרוד. ביולוג ימי מומחה, תושייתו של רופא פרוסתטיקה ומסירות מדהימה של נער צעיר מחוללים נס של ממש ומצילים את חייה. יחד הם יוצרים עבורה מעין התקן שמאפשר לה להיות ככל הדולפינות.

לא בטוח ששלומי גז והחברים במרכז ההצלה לצבי ים ראו את הסרט, אבל הסיפור דומה באופן מפתיע. גז, ירושלמי בן 30 ואב לילדה בת חמישה חודשים, עמד בתזמון מושלם לפני פרויקט הגמר שלו בלימודי "עיצוב תעשייתי מכליל" (עיצוב לאוכלוסיות קצה – י"ש) במכללת הרסה בירושלים. במשך שבועות אחרים הוא ניסה למצוא משהו מיוחד שיתחבר גם לאהבתו הגדולה לבעלי חיים, ובשיטוט באתר של רשות הטבע והגנים נתקל בלינק לאתר של מרכז ההצלה. הוא מיהר להתקשר, והקליק היה מידי.

"הם סיפרו לי שהמצב הכי אקוטי ודרוש טיפול זה המקרה של חופש, כי יש לו בעיות קשות עם הגפיים הקטועות", הוא מספר. "כאב לי לשמוע שבלי פרוטזה הוא עלול להסתחרר ולטבוע. מיהרתי לשם כדי לפגוש

ההטלה שלהם. כך הם הלכו והידרדרו עד שסכנת הכחדה אמיתית איימה עליהם.

במרכז ההצלה הארצי לצבי ים, הסמוך למכמורת, כבר מיומנים בטיפול בהם. אחת לזמן מה מגיעים לשם מצילים, דייגים, יאכטונרים או סתם עוברי אורח כש בידיהם צבים פגועים. או אז מוזעקים למקום וטרינרים וגם צוות נאמן ומסור של מתנדבים. "אנחנו בעצם מעיין בית חולים", מסביר יניב לוי, מנהל מרכז ההצלה. "יש אצלנו אס-אר-איי, סייטי, שלושה וטרינרים שמוזעקים מהבית כדי לסייע. כולם כאן מתנדבים. את האוכל אנחנו מקבלים מבית אריזה של חסה – אנשים טובים שבמקום לזרוק את השאריות מעבירים לנו אותן. ממקומות אחרים אנחנו מקבלים דגיגונים, וכל האנשים כאן הם מתנדבים מסורים. מפה ומשם אנחנו מגרדים גם כמה שקלים לתפעול."

המתנדבים מטפלים בצבים, לפעמים מצילים את חייהם, וכשזה מתאפשר הם גם מחזירים אותם למקור מם הטבעי בים הפתוח. "פשוט יש מקרים שזה בלתי אפשרי", אומר לוי בצער. "הייתה לנו למשל צבה בשם גל, שלא היו לה גפיים קדמיות ונאלצנו להעביר אותה לטורקיה, לאקווריום מיוחד שאותו היא חולקת עם חתולי ים ודולפינים. אגב, היא נחשבת לאימת האקווריום והם ממש מפחדים ממנה".

חופש הוא אחד מאותם צבים שלא יוכלו לחזור לטבע. "הקטיעה של הגפיים השמאליות שלו גורמת לכך שאין לו איזון", מסביר לוי. "אנשים צוחקים שבסדר, אז הוא ישחה במעגלים, אבל יש לזה משמעות קשה בהרבה: כדי לנשום הצבים נותנים מכה לקרקע עם שתי הגפיים הקדמיות וכך הם עולים מעל פני המים, אבל כשחופש מנסה לעשות את זה הגוף שלו נוטה הצידה בתשעים מעלות והוא עלול לטבוע. זה כבר כמעט קרה פעם".

הוא היה בסך הכל ילד מלא שמחת חיים ואופטימי, בגיל שבו עדיין לא אמורים להיות אויבים ומלחמות. אבל חופש נולד לצערו לעולם אחר. הוא בקושי הספיק לטעום מהחיים, וכבר נפל קורבן לפעולת טרור והפך לקטוע גפיים. הוא לא חטא ולא איים על איש. למען האמת, הוא לא עשה דבר מלבד להיות הוא עצמו – צב ים צעיר, שנלכד ברשת דייגים. אבל רגע, זה לא סיפור עצוב. להפך. זה סיפור על גבורה, על נחישות ועל חברות כנגד כל הסיכויים.

למזלו של חופש, הוא הובהל במהירות על ידי אנשים טובי לב ל"בית החולים" – מרכז ההצלה הארצי לצבי ים של רשות הטבע והגנים. שם, בין אחיו ואחיותיו שנפלו כמותו קורבן לרשעות או חוסר תשומת לב, הוא פגש במלאך הפרטי שלו שלקח אותו כפרויקט. קוראים לו שלומי גז, סטודנט לעיצוב תעשייתי שהחליט לעשות הכל כדי שחופש יוכל לפחות להרגיש ככל הצבים – לשחות, לשחק וגם לנשום אוויר מפעם לפעם. הוא חשב, חקר, עמל ולבסוף מצא פתרון – התקן מיוחד, מעין סנפיר מתוחכם, שהחזיר לחופש את חירותו.

זן נכחד

אין עוררין על כך שהאויב הגדול ביותר של צבי הים הוא בני האדם. בעבר, בשנות ה-30 של המאה ה-20, היו צדים בכל שנה כאלפיים צבים ירוקים כמו חופש ברצועת החוף של הארץ. כיום הם בעיקר נתפסים בטעות ברשתות דיג ובקרסים, מסתבכים ואוכלים אשפה שנמצאת בים ובחוף, נפגעים מכלי שיט מהירים כגון סירות מנוע ואופנועי ים וסובלים מפגיעה קשה באתרי

יניב לוי: "חופש והצבה צורית מסתדרים יפה. הוא מחזר אחריה במרץ, ממש כמו נער מתבגר מלטף, דוחף אותה למעלה, מושך למטה. יש ביניהם משחק ואינטראקציה"

צילום: המרכז להצלת צבי ים של רשות הטבע והגנים

מתוך הסרט "סיפורו של דולפין"

פתרון יוצא דופן. הצב "חופש" שוחה בעזרת הפרוטזה

מאכיל אותם, וברגע שראיתי שיש כזה מקום שמטפל בצבי ים זה קרץ לי נורא.

נקשרת באופן אישי לחופש?

"לגמרי. מאוד נקשרתי אליו, אבל אני עדיין לא יודע אם הוא נקשר אליי. לפעמים זה קצת מרגיש שאני מציק לו בכל פעם שמוציאים אותו מהמים ומרכיבים עליו את הסנפיה. אני יודע שבטווח הארוך זה עוזר לו, אבל ברגע הספציפי הזה הוא קצת נלחם ואני לא בטוח שהוא ממש מבין את זה. מה לעשות, הוא יודע כצב עקשן מאוד."

ומה הלאה, אתה בונה על המשרה של די"ר דוליטל?
"הלוואי. אני שואף להכין עוד פתרונות לבעלי חיים אחרים. המחשבה שלי היא לכיוון של עיצוב וטרינרי, זה תחום שנורא מעניין אותי."

עיצוב וטרינרי, יש דבר כזה?

"לדעתי אין תחום כזה, אבל בעיצוב תעשייתי מכליל אפשר לקבוע תחומים. הכוונה היא שבסופו של דבר אם אתה לוקח אוכלוסיית קצה ומטפל בה, כמו שאני עושה, אולי תוכל להעביר את הסנפיר לאוכלוסיות אחרות. נניח לדולפינים, כמו בסרט. אחר כך אפשר לייצר ככה פרוטוזות לכלבים ולחתולים."

נראה שאתה באמת מעדיף בעלי חיים על בני אדם.

"זה נכון. המחשבה הבסיסית שלי היא שבעלי חיים תמיד יותר טובים מאיתנו בהרבה. הם דף נקי. בנו יש הרבה רוע לפעמים, והם – תראה את חופש. רק טוב יש בהם."

שלומי גז: המחשבה הבסיסית שלי היא שבעלי חיים תמיד יותר טובים מאיתנו בהרבה. הם דף נקי. בנו יש הרבה רוע לפעמים, והם – תראה את חופש. רק טוב יש בהם"

בגרו לגמרי מינית זה מסתכם במשחקים בלבד, אבל אנחנו מעריכים שתוך שנה-שנתיים הם כבר יעשו סקס". מצחיק, זה נשמע כמו זוג נשוי לכל דבר.

"האמת היא שהם יכולים להשתלב מצוין בגרעין הרבייה שהקמנו לפני 12 שנה. לקחנו או 30 פריטים שרק בקעו, וחלק קטן מאוד מהם כבר הגיעו לבגרות מינית והתחילו להזדווג. עוד לא היו הטלות, אבל אנחנו ממש מצפים לזה בקרוב. צורית וחופש, ששניהם צבים ירוקים, יסופחו לגרעין הרבייה כדי שלפחות יוכלו לתרום למאזן האקולוגי הבעייתי."

המושיע. שלומי גז

זיכרון מבית סבא

ברדיעבד מתברר ששלומי לא הגיע לצבי הים לגמרי במקרה. "יש לי אהבה גדולה לבעלי חיים בכלל ולצבי בים בפרט", הוא מספר. "זה מין זיכרון שלי מן העבר. סבא וסבתא שלי גידלו צבי יבשה עוד לפני שיצא החוק של החברה להגנת הטבע שאסור לגדל אותם. בכל אותן שנים אני הייתי

אותה, ויחד עם ניב התחלנו לחשוב ולנסות לגבש משהו שיוכל להתאים לו. הם הראו לי שם דברים שהם עשו בעבר, ומצאו באינטרנט גם מקרה דומה של צבת ים מארצות הברית, והתחלנו לעבוד."

בתחילה ניסו סוגים שונים של משקולת, אבל אחרי מחקר מקיף הבין שלומי שיש פתרון פשוט יותר: סנפיה. "הרעיון מאחורי זה היה שסנפיר גב של דג לא נותן תנועה אלא רק מאזן", הוא מסביר, "וזה התאים לרעיון הבסיסי שלנו – רק לתת לחופש איוון. עשיתי ארבעה ניסיונות עם סנפירים שונים וחיבורים שונים לגוף, ובכל פעם הקטנתי עוד קצת את הסנפיר עד שהגענו לגודל הנוכחי, שגם נוח לו. די מהר הבנו שזה עובד ממש טוב ועכשיו אני כבר חושב על סנפיר מהיר כזה שיוכל להתאים לכל צב ים פגוע בעתיד."

לעת עתה ביתו הזמני של חופש הוא במעין בריכה קטנה, שם הוא מבלה את מרבית היום לצד צבת הים צורית. כמוהו, גם היא ניצולת היתקלות קשה. "צורית נפגעה כשעלתה לחוף לשאוף אוויר וסירה פגעה בה", מספר לוי. "השריון שלה נפגע, אבל גרוע מזה – היא הפכה לעיוורת ועכשיו גם אותה אי אפשר להשיב לטבע."

מבט חטוף בזוג הצעירים מגלה שהם מסתדרים לא רע. הוא מושך לה בצמה (כלומר, נושך אותה בצוואר), היא משחקת אותה קשה להשגה, אבל התחויות האופייניות מרברות על חתונה וילדים. מול שלפחות במי קרה שלהם ההורים לא יושבים להם על העורק הראשי ולוחצים. "הם מסתדרים די יפה", מספר לוי. "היא אמנם עיוורת ולא כל כך משתפת פעולה, אבל הוא מחזר אחריה במרץ, ממש כמו נער מתבגר. הוא מלטף, דוחף אותה למעלה, מושך אותה למטה. יש ביניהם משחק ואינטראקציה, רואים את זה כמעט בכל יום". בינתיים, מסביר ניב, בעיקר משום שהם עדיין לא